

Petr Chelčický

Výklad pašijí podle svatého Jana

V jazyce 21. století

První kapitola

Výklad pašijí podle svatého Jana

První kapitola

Petr Chelčický

Úvod

Co o nás vypovídá touha po uznání? A rozhoduje jen to, čím procházíme, nebo také způsob, jakým své utrpení přijímáme?

Petr Chelčický ve *Výkladu pašijí podle svatého Jana* nechte pašijové vyprávění jen jako zprávu o dávné události. V Kristově utrpení hledá zrcadlo lidské pýchy, opravdové víry i toho, co člověka skutečně vede.

První kapitola se otevírá působivou scénou, v níž je nevinný Kristus vydán potupné smrti mezi dvěma lotry. Chelčický z ní rozvíjí úvahy o tom, co pokládáme za čest, podle čeho rozpoznáváme dobro a jak se náš vnitřní postoj promítá do jednání.

Text vznikl před staletími, jeho otázky však zůstávají živé: Kde hledáme svou hodnotu? Co činí naše jednání pravdivým? A jak se zachováme, když přijdou těžkosti?

Ediční poznámka

Tato e-kniha zpřístupňuje první kapitolu traktátu Petra Chelčického, který je v edici Jaroslava Boubína uveden pod názvem *Výklad na pašiji sv. Jana*. V modernizované podobě je zde vydáván jako *Výklad pašiji podle svatého Jana* v jazyce 21. století.

Text vychází z rukopisu uloženého v knihovně Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze pod signaturou D 82, fol. 299^r–342^r. Jeho transkribovanou staročeskou podobu edičně zpřístupnil Jaroslav Boubín v publikaci *Petr Chelčický, Spisy z Kapitulního sborníku* (Praha 2018).

Vedle Kapitulního sborníku se traktát dochoval také v takzvaném Olomouckém rukopise. Základem tohoto převodu je Boubínovo vydání textu z rukopisu D 82.

Předkládaná podoba není paleografickým ani diplomatickým přepisem staročeské předlohy. Jejím cílem je srozumitelnou současnou češtinou vystihnout smysl Chelčického výkladu a zároveň zachovat jeho myšlenkový postup, biblické obrazy, polemickou naléhavost i duchovní vážnost.

Při převodu byl podle potřeby upraven slovosled, členění dlouhých souvětí i stavba vět. Zastaralé nebo dnes nesrozumitelné výrazy byly nahrazeny současnými protějšky. Slova a obrazy důležité pro Chelčického argumentaci nebo nesoucí zvláštní biblický význam byly zachovány všude tam, kde to nebránilo srozumitelnosti, a jejich význam byl objasněn v poznámkách. Převod

tedy neusiluje o doslovnost, nýbrž o věrné podání významu a souvislostí původního textu.

Poznámkový aparát obsahuje biblické odkazy a jazykové, historické i výkladové vysvětlivky. Biblické citace jsou uváděny podle Českého ekumenického překladu. V závislosti na použité čtečce se poznámka po otevření odkazu zobrazí v samostatném okně nebo na příslušném místě stránky. Do hlavního textu se lze vrátit pomocí návratové šipky.

Ilustrační obrázek na obálce byl vytvořen pomocí nástrojů umělé inteligence.

Výklad pašijí podle svatého Jana – první kapitola[1].

„Tehdy vedli s Ježíšem ještě dva zločince, aby je popravili. Když přišli na místo zvané Popraviště, ukřižovali[2] tam Ježíše i oba lotry, jednoho po jeho pravici a druhého po levici.“[3]

V těchto slovech se ukazuje, jak velké potupy se dostalo chvále a cti našeho Spasitele. Byl nesmírně zneuctěn tím, že byl odsouzen spolu se zlými lidmi, kteří si pro svou špatnost nezasloužili žít.[4] On však dává život jiným.[5] Je plný všeho dobra, nevinný, milý Bohu i lidem a hodný veškeré cti,[6] a přesto je nyní postaven na roveň vinným lotrům, kteří si zaslouží smrt, a pověšen uprostřed nich k ještě větší potupě a posměchu, jako by byl horší než oni.

Tímto skutkem nás Spasitel odvádí od pýchy. Když hledíme na jeho tak velikou potupu, máme pochopit, že nám tímto skutkem dal příklad a poučení, abychom ze svého srdce odložili pyšné a svévolné smýšlení a netoužili být považováni za dobré a jako takoví ctěni.[7] Říkám „jako dobří“ – totiž jako ti, které lidé nazývají dobrými pro jejich falešnou dobrotu. Do této falešné dobroty se zapletl falešný svět, který miluje vzájemné vyvyšování a prokazování poct, ačkoli v sobě nemá žádnou pravou čest.[8]

Proto věrní nemají toužit po tom, aby byli řazeni mezi ty, které svět nazývá dobrými.[9] Mají hledět na svého Spasitele a na to, jak byl tímto falešným světem potupen: s lotry ho vyvedli za město jako zloděje. Kdo však touží po chvále od

světa, není ve svém smýšlení zajedno s Pánem Ježíšem. Ten si raději zvolil být tímto světem hanebně potupen, než aby od něj přijímal chválu, neboť chvála světa je před Bohem ohavná a lživá. Proto si on, milý Bohu i lidem, raději zvolil potupu od světa než jakoukoli poctu.

Z toho je patrné, že srdce člověka, který touží po této cizoložné a prokleté chvále, [\[10\]](#) není vůči Bohu pravé. [\[11\]](#) Takové srdce totiž neví nic o pravé chvále, která je v samotném Bohu a je pravá a věrná. [\[12\]](#) O ni má usilovat člověk, který má pravé srdce. Takový člověk si raději zvolí být s Kristem potupen, odsouzen, haněn a světem považován za zlého, než aby toužil po lichocení a chvále tohoto světa. Kdo je s Kristem světem potupen a proklet, očekává požehnání, které mu dá tento biskup, [\[13\]](#) jenž zemřel mezi dvěma lotry, až řekne: „Pojďte, požehnání mého Otce, vládněte navěky královstvím, které je vám připraveno!“ [\[14\]](#) Kdo si však zvolí chválu tohoto světa, propadne tomuto prokletí, až Kristus řekne: „Jděte, prokletí, do věčného ohně!“ [\[15\]](#)

V evangelním čtení se však říká, že spolu s Ježíšem ukřižovali dva lotry – jednoho po jeho pravici a druhého po levici. [\[16\]](#) Jeden z nich vyznal nevinnost Pána Ježíše, zatímco druhý se mu rouhal. Oba však s Ježíšem vytrpěli tutéž těžkou smrt. Tím se rozumí, že lidé nesou kříž [\[17\]](#) s Ježíšem různým způsobem. Jedni kříž snášejí a přitom se rouhají Ježíši, i když na něm sami visí; druzí tento kříž snášejí ke svému užitku a přitom Ježíše chválí. Tím se rozumí, že někteří křesťané jsou pravými Kristovými údy, [\[18\]](#) mají dobrou vůli a dobrý úmysl a svůj kříž nesou s Ježíšem ke svému užitku. [\[19\]](#) Jiní však s ním také trpí, ale nemají v sobě ani pravdu, ani dobrou vůli, ani pravé poznání. [\[20\]](#)

Ačkoli se hlásí ke Kristově víře a snášejí rozličná utrpení, někteří jsou křesťany pouze podle jména, ale vedou zlý, tělesný a zaslepený život, který se protíví Bohu. [\[21\]](#) Přitom snášejí mnoho zlého kvůli svým hříchům nebo proto, aby se užívali,

a vykonávají mnoho těžkých prací. To, co jimi získají, však užívají špatně: vynakládají to na zlý život, aby jej mohli lépe vést podle vlastní vůle. Takoví křesťané pak za svůj zlý život podstupují trest smrti: někteří jsou za zlodějství oběšeni, jiní za vraždu lámání kolem[22] nebo stínání a žháři upalováni.[23] A kolik pyšných lidí zahyne v bojích, v okovech, v soubojích[24] a v jiných svárech! A kolik jiných smilných lidí snáší veliké nesnáze, když smilstvo vyhledávají a vynakládají na to své prostředky! Kvůli tomu snášejí mnoho hanby, úzkostí, rozervanosti a trápení a někdy se z toho až zblázní. To všechno tito lidé snášejí kvůli své špatnosti, neboť každá špatnost s sebou přináší veliké těžkosti, které tito zlí lidé snášejí. Ačkoli se hlásí ke křesťanské víře, nemají ze svého utrpení žádný užitek, protože se Pánu Ježíši těžce rouhají celým svým životem i svými úmysly.

Jsou také jiní, kteří visí na kříži ještě blíže Ježíši. Jsou to pokrytečtí duchovní, kteří tento život nevedou opravdově. Přesto v něm snášejí mnoho těžkostí, nikoli z pravé lásky, kterou by měli mít k Pánu Ježíši, ale proto, že se k tomu zavázali sliby, pravidly a povinnostmi svých úřadů.[25] Protože už začali takto vést duchovní život, nemají snadnou možnost jej změnit. Takoví lidé se tedy svým vnějším vystupováním a některými skutky přidržují Ježíše a přitom snášejí mnoho těžkostí, které vyplývají z jejich závazků.

Někteří podstupují mnoho postů, jiní málo spí, někteří málo jedí a pijí, jiní se mnoho modlí, odříkávají mnoho modliteb, mnoho zpívají a dlouho klečí. Tak je tomu zejména v klášterech, kde se pravidly a sliby zavázali k tomu, že musí tolik zpívat, odříkávat modlitby a ráno vstávat. To všechno jim není po mysli; dělají to jen proto, že musí, když je volají nebo když se zvoní. A kolik toho tito lidé vytrpí kvůli smilným žádostem, kterým nemohou otevřeně dát průchod, ledaže je naplňují tajně nebo se těchto neřestí dopouštějí jiným nepřístojným způsobem!

V tomto pokryteckém a zaslepeném lidu je takového neužitečného utrpení bezpočet a pouze jejich závazek je drží v tomto způsobu života. Protože už takový život začali vést, nevědí, jak jej změnit, ať už kvůli hanbě, nebo z jiných příčin. A tak v něm vězí, snášejí mnohá těžká pokušení, reptají, haní a někdy proklínají přátele nebo představené.

Neboť takový lid je velmi zaslepený a zatemněný, nezná Boha ani ho nemiluje. Proto je tak zapleten do závazků uložených druhými, že se duchovní službou zabývá jako jakoukoli jinou tělesnou činností, ačkoli se mu do ní nechce. Činí tak pouze proto, že je zapřažen jako hříbě do postroje. Když ho před sebou popoženou, začne se otáčet sem a tam, protože se mu nechce táhnout. Stejně tak se tento slabý lid, který nedbá o své spasení, těžce potýká s pokušeními; svým pokušením a mnoha hříchy se přitom rouhá Ježíši.

Jsou také jiní, kteří nesou kříž s Kristem. Jejich obrazem je tento lotr, který chválil Pána Ježíše a vyznával jeho nevinnost. Jsou to Boží vyvolení, kteří jsou mu milí. Proto s Ježíšem snášejí rozličná utrpení, ne však všichni stejným způsobem; Bůh je v těchto utrpeních vede tak, jak sám uzná za vhodné. Někteří jsou totiž díky Božím darům dokonalejší než druzí a podle míry těchto darů tím hojněji podstupují těžká pokušení. [26] Všichni se však od oněch prvních liší tím, jak nesou kříž s Kristem. Boží vyvolení, i když nenesou veliká vnější utrpení, jako jsou posty, bdění nebo jiné vnější útrapy, usilovně podstupují tento zápas, aby v sobě potlačili žádosti těla. Jak říká svatý Pavel: „Ti, kdo patří Kristu, ukřižovali své tělo s hříchy i žádostmi,“ [27] takže je tyto žádosti neodvedou od pravdy. Usilují totiž o to, aby nebyli přemoženi smilstvem, pýchou, lakomstvím, leností ani hněvem. [28] Takové věci věrní usilovně snášejí, aby nebyli zbaveni pravdy.

Všechna tato utrpení, která snášejí, jim Bůh dává podle svého soudu, ne však všem stejně, ale každému tak, jak sám uzná za vhodné. Někomu dá ohavná

a těžká tělesná pokušení a provede ho jimi k jeho užitku; jinému zase dá jiná pokušení, při nichž se bude soužit v mnoha úzkostech a zármutcích. To všechno se děje podle jeho vůle, neboť on sám ví, co bude pro kterého člověka užitečné. Proto každému dává to, o čem ví, že mu bude k užitku. A cokoli činí komukoli ze svých věrných, všechno se mu obrátí ke spáse, pokud má v těchto pokušeních správnou vůli a obává se, aby Boha nerozhněval a kvůli jejich tíži a nesnázím od něho neodstoupil.[\[29\]](#) Takoví lidé trpí s Pánem Ježíšem správným způsobem: vyznávají jeho nevinnost a uznávají, že sami trpí zaslouženě.[\[30\]](#)

Mezi těmito dvěma lotry, kteří byli ukřižováni s Ježíšem, však byl pozoruhodný rozdíl. Jeden z nich se mu totiž rouhal slovy: „Jsi-li ty Kristus, zachraň sám sebe i nás.“[\[31\]](#) Tento zlý a rouhavý lotr mluví k Pánu Ježíši tak bludně, jako by zde s ním trpěl papež. Říká totiž: „Jsi-li ty Kristus, vysvobod' sám sebe i nás z utrpení.“ A tak tento lotr nechápe, že Kristus musel trpět se svými vyvolenými a tak vejít do své slávy.[\[32\]](#) Protože to neví, mluví tak bludně, jako by s ním trpěl papež, kterého by mohl žádat, aby ho zbavil utrpení.

Papež si totiž ve svém smýšlení přisuzuje takovou moc, že se sám zbavil muk i utrpení a vyprostil se z nich. Je totiž pozemský bůh[\[33\]](#), kterému se mnozí ve světě klanějí a dávají mu zlato a stříbro. Když mu dají dost zlata a stříbra, může se zbavit utrpení, zařídit si pohodlný život a mít ve všem svobodu i velikou světskou čest – jak se sluší na boha: aby nic netrpěl ani neměl žádný nedostatek, nýbrž měl velikou svobodu a chválu. Proto, stejně jako se sám vyprostil ze všeho, co je lidem nepříjemné snášet – kromě hlízy[\[34\]](#) –, zbavuje i druhé hříchů a muk, aby se netrápili ani si nečinili těžkosti, ale šli širokou cestou do nebe a žili podle své tělesné vůle, neboť nemusí trpět.[\[35\]](#) Neboť pozemský bůh, který se sám zbavil všeho, co je těžké a nepříjemné snášet, zbaví také ty, kteří se mu budou klanět a budou věřit, že má moc lidem všechno odpustit a všeho je zbavit.

Proto tento zaslepený lotr mluví k Pánu Ježíši tak, jako by zde na kříži visel papež. Evangelní čtení také říká, že se Ježíši rouhal slovy: „Jsi-li ty Kristus, vysvobod' sám sebe i nás.“ A správně se říká, že se takovými slovy rouhal Ježíši. Neboť když to tak mělo být, že Kristus musel trpět se svými milovanými, bylo skutečným rouháním říci: „Vysvobod' sám sebe i nás.“ On totiž nechtěl od velmi těžkých muk osvobodit ani sebe, ani žádného ze svých nejmilejších. Všichni však těžce trpěli a došli věčného pokoje. Kdyby však tento lotr řekl papeži: „Jsi-li ty pozemský bůh, vysvobod' sám sebe i nás z muk,“ nebyl by se mu takovými slovy rouhal. Papež to totiž činí štědře, jako by měl moc zbavit muk každého, kdo mu dá zlaté.

Druhý lotr mu však odpověděl a káral ho slovy: „Ty se ani Boha nebojíš? Vždyť jsi odsouzen ke stejnému trestu.“[\[36\]](#) Tento spravedlivý lotr poznal pravdu, že Kristus má trpět, a proto mu odporoval slovy: „Blázne, nemyl se! Vždyť i ty máš trpět stejně jako Kristus, protože se vydáváš za jeho náměstka.“[\[37\]](#) Jako by zde stál sám Hus a řekl papeži: „Blázne, nemyl se! Vždyť jsi postaven v téže bídě jako každý živý člověk na světě, plný špatnosti a hříchů. Svých hříchů se nemůžeš zbavit, pokud tě jich nezbaví sám Bůh, a nedokážeš vysvobodit ani jedinou mouchu. Proto se nemyl, blázne, a nevydávej listiny o zbavení hříchů a muk,[\[38\]](#) neboť sám podléháš témuž odsouzení pro všechnu svou špatnost a nemůžeš se jí zbavit. Jsi odsouzen k témuž jako Kristus: máš sám trpět za Boží stádo, protože se vydáváš za jeho pastýře. Máš za ně trpět, jako za ně trpěl Kristus, a ne psát onu lež, podle níž lidé nemusejí trpět muka. Proto už nejsi pouze v témž odsouzení, v němž byl Kristus, ale také v témž odsouzení, v němž je Lucifer,[\[39\]](#) protože ses povýšil nade všechno, co se nazývá Bohem.“[\[40\]](#)

Je však třeba uvážit, co lze o tomto lotru říci k útěše věrných. Když trpěl s Kristem, káral druhého lotra za jeho rouhání. A nyní také správně vyznává slovy:

Biblické odkazy a vysvětlivky

[1]

Staročesky: Výklad na pašiji sv. Jana

Pašije – vyprávění o utrpení a smrti Ježíše Krista. Slovo pochází z latinského *passio* („utrpení, umučení“), od slovesa *pati* („trpět, snášet“).

↩

[2]

Řecké σταυρώω (*stauróō*), tradičně překládané jako „ukřížovat“, je odvozeno od σταυρός (*staurós*), výrazu, který mohl původně označovat kůl, tyč nebo obecně popravčí nástroj. Srov. Est 7,9–10.

↩

[3] Lk 23,32–33

Spolu s ním byli vedeni na smrt ještě dva zločinci. Když přišli na místo, které se nazývá Lebka, ukřížovali jej i ty zločince, jednoho po jeho pravici a druhého po levici.

↩

[\[4\]](#) Dt 21,23b

Ten, kdo byl pověšen, je zlořečený Bohem. Neposkvrníš svou zemi, kterou ti dává do dědictví Hospodin, tvůj Bůh.

V úvodu k Českému ekumenickému překladu, v části *Vysvětlivky*, bod 3 (*Jména*), překladatelé uvádějí, že Boží jméno „jahvé ... v navázání na starou českou tradici nahrazujeme slovem Hospodin“. Stejnou zásadu potvrzuje také poznámka pod čarou k verši Ex 3,14: „Jméno **Jahve** (jež nahrazujeme českým Hospodin) vždycky připomínalo Izraeli Boha blízkého, Spasitele.“

[\[5\]](#) Ga 3,13

Ale Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe, neboť je psáno: „Proklet je každý, kdo visí na dřevě.“

Mt 20,28

„Tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“

1 J 3,16a

Podle toho jsme poznali, co je láska, že on za nás položil život.

J 10,28

„Já jim dávám věčný život: nezhynou navěky a nikdo je z mé ruky nevyrvé.“

[\[6\]](#) Žd 7,26

To je ten velekněz, jakého jsme potřebovali: svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyvýšený nad nebesa.

[Z] 1 Pt 5,5b

„Všichni se oblečte v pokoru jeden vůči druhému, neboť ,Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost.““

Jk 4,6b

Proto je řečeno: ,Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost.‘

[8] J 5,44

„Jak byste mohli uvěřit, když oslavujete sebe navzájem, ale slávu od samého Boha nehledáte!“

[2] J 17,14b

„Nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa.“

1 J 2,15b

Miluje-li kdo svět, láska Otcova v něm není.

[10]

Cizoložná chvála – obrazné označení světské chvály, po níž člověk touží místo Božího uznání. Chelčický ji chápe jako projev duchovní nevěrnosti vůči Bohu.

[11] Jk 4,4

Proradná stvoření! Což nevíte, že přátelství se světem je nepřátelství s Bohem? Kdo tedy chce být přítelem světa, stává se nepřitelem Božím.

[12] Ef 1,6

Chválili slávu jeho milosti, kterou nám udělil ve svém Nejmilejším.

[13]

Výraz „*biskup*“ pochází z latinského *episcopus* přejatého z řeckého ἐπίσκοπος (*epískopos*), ve významu „dozorce, ten, kdo dohlíží“. Srov. SOUČEK, Josef B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 6. vyd. Praha, 2003, s. 105. Při citaci z Písma Chelčický užívá označení „biskup“ pro „velekněze“.

[14] Mt 25,34

Tehdy řekne král těm po pravici: „Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa.“

[15] Mt 25,41

Potom řekne těm na levici: „Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům!“

[16] Lk 23,39–41

Jeden z těch zločinců, kteří viseli na kříži, se mu rouhal: „To jsi Mesiáš? Zachraň sebe i nás!“ Tu ho ten druhý okřikl: „Ty se ani Boha nebojíš? Vždyť jsi sám odsouzen k stejnému trestu. A my jsme odsouzeni spravedlivě, dostáváme zaslouženou odplatu, ale on nic zlého neudělal.“

[17]

Poznámka k významu slova kříž v biblickém kontextu

České slovo *kříž* (lat. *crux*) je překladem řeckého slova *σταυρός* (*staurós*), které původně označovalo vztyčený kůl nebo sloup. Srov. SOUČEK, Josef B. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 6. vyd. Praha, 2003, s. 238.

„Podrobný popis Jeho ukřižování nemáme... Z evangelia je zjevno, že byl přibit na rukou i nohou.“ Viz ŠTIFTER, Josef. *Malá biblická konkordance*. Praha, 1953, s. 103.

Výraz mohl označovat popravčí nástroj obecně.

[18]

Kristovy údy – obrazné označení pravých věřících jako jednotlivých částí Kristova těla. Vyjadřuje jejich spojení s Kristem i vzájemnou sounáležitost; starší slovo úd znamená část či člen těla.

[19] Mt 16,24

Tehdy řekl Ježíš svým učedníkům: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.“

Lk 9,23; 14,27

Všem pak řekl: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, nes každého dne svůj kříž a následuj mne.“ „Kdo nenese svůj kříž a nejde za mnou, nemůže být mým učedníkem.“

Mk 8,34

Zavolal k sobě zástup s učedníky a řekl jim: „Kdo chce jít se mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.“

[20] Ř 1,25a

Vyměnili Boží pravdu za lež a klanějí se a slouží tvorstvu místo Stvořiteli.

J 8,32; 14,6; 17,17

„Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými.“

Ježíš mu odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“

„Posvět je pravdou; tvoje slovo je pravda.“

Ž 143,10

„Nauč mě plnit tvou vůli, vždyť jsi můj Bůh. Kéž mě tvůj dobrotivý duch vede po rovné zemi!“

Lk 11,52

„Běda vám zákoníkům! Vzali jste klíč poznání, sami jste nevešli, a těm, kteří chtěli vejít, jste v tom zabránili.“

Př 19,2

Bez poznání nemůže být nikdo dobrý, kdo je zbrklý, hřeší.

[21] Iz 29,13

Panovník praví: „Protože se tento lid přibližuje ke mně ústy a ctí mě svými rty, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje a jejich bázeň přede mnou se stala jen naučeným lidským příkazem.“

Mt 15,7–9

„Pokrytci, dobře prorokoval o vás Izaiáš, když řekl: ‚Lid tento ctí mě rty, ale srdce jejich je daleko ode mne; marně mě uctívají, neboť učí naukám, jež jsou jen příkazy lidskými.‘“

[22]

Lámání kolem – způsob popravy na popravčím kole, při němž byly odsouzenému lámány kosti; jeho tělo pak mohlo být připevněno nebo vpleteno do kola.

[\[23\]](#) 1 Pt 4,15

Ale ať nikdo z vás netrpí za vraždu, za krádež nebo jiný zlý čin anebo za intriky.

[\[24\]](#)

Staročesky: „v sedáních“. **Sedání** – staročeské označení souboje, zvláště souboje vedeného podle stanovených pravidel; spojení vyzvat k sedání znamenalo vyzvat někoho na souboj.

[\[25\]](#)

Pravidla a úřady – řeholní či církevní předpisy a povinnosti vyplývající z přijatého duchovního stavu nebo zastávané funkce. Staročeské slovo úřad mohlo označovat také úkol, poslání či hodnost, nikoli pouze instituci v dnešním smyslu.

[\[26\]](#)

Pokušení – zde nejen svádění ke hříchu, ale také zkouška, protivenství či utrpení, jimiž člověk prochází a v nichž se osvědčuje jeho víra a vůle.

[\[27\]](#) Ga 5,24

Ti, kteří náležejí Kristu Ježíši, ukřižovali sami sebe se svými vášněmi a sklony.

Ř 6,6

Víme přece, že starý člověk v nás byl spolu s ním ukřižován, aby tělo ovládané hříchem bylo zbaveno moci a my už hříchu neotročili.

[28] Ř 12,21

Nedej se přemoci zlem, ale přemáhej zlo dobrem.

[29] 2 Pt 2,9

Pán však dovede vytrhnout zbožné ze zkoušky, ale nespravedlivé uchovat pro trest v den soudu.

1 Pt 1,7; 4,1; 5,10

Aby se pravost vaší víry, mnohem drahocennější než pomíjející zlato, jež přece též bývá zkoušeno ohněm, prokázala k vaší chvále, slávě a cti v den, kdy se zjeví Ježíš Kristus.

Když tedy Kristus podstoupil tělesné utrpení, i vy se vyzbrojte stejnou myšlenkou: Ten, kdo trpěl v těle, skoncoval s hříchem.

A Bůh veškeré milosti, který vás povolal ke své věčné slávě v Kristu, po krátkém utrpení vás obnoví, utvrdí, posílí a postaví na pevný základ.

Jk 1,13

Kdo prochází zkouškou, ať neříká, že ho pokouší Pán. Bůh nemůže být pokoušen ke zlému a sám také nikoho nepokouší.

Žd 2,18

Protože sám prošel zkouškou utrpení, může pomoci těm, na které přicházejí zkoušky.

[30] 1 Pt 2,21

K tomu jste přece byli povoláni; vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.

[31] Lk 23,39

Jeden z těch zločinců, kteří viseli na kříži, se mu rouhal: „To jsi Mesiáš? Zachraň sebe i nás!“

[32] Lk 24,25–26

A on jim řekl: „Jak jste nechápaví! To je vám tak těžké uvěřit všemu, co mluvili proroci! Což neměl Mesiáš to vše vytrpět a tak vejít do své slávy?“

1 Te 2,12b

Abyste vedli život důstojný Boha, který vás povolal do slávy svého království.

[33]

Pozemský bůh – Chelčického ironické a polemické označení papeže, kterému podle jeho kritiky lidé prokazují téměř božskou úctu a připisují moc zbavovat je hříchů a muk. Nejde o skutečný církevní titul.

[34]

Hlíza – dobové označení chorobné boule, zduření, zaníceného vředu nebo podobného onemocnění. Přesnou nemoc, kterou zde Chelčický míní, nelze z kontextu bezpečně určit.

[35] Mt 7,13–14

Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.

[36] Lk 23,40

Tu ho ten druhý okřikl: „Ty se ani Boha nebojíš? Vždyť jsi sám odsouzen k stejnému trestu.“

[37]

Kristův náměstek – tradiční označení papeže jako Kristova zástupce na zemi. Chelčický je užívá polemicky: kdo se vydává za Kristova náměstka a pastýře jeho stáda, měl by podle něj také následovat Krista v utrpení.

[38]

Odpustkové listiny – písemná potvrzení o udělení odpustku. Chelčický je zde polemicky představuje jako listiny slibující zbavení hříchů a muk.

[39]

Lucifer – v pozdější křesťanské tradici se toto jméno začalo – i když nepřesně – používat na Satana jako na anděla, který se z pýchy vzbouřil proti Bohu. Chelčický jej zde uvádí jako obraz nejvyšší pýchy a povyšování se nad Boha.

[\[40\]](#) 2 Tě 2,3–4

Žádným způsobem se nedejte od nikoho oklamat, protože nenastane, dokud nedojde ke vzpouře proti Bohu a neobjeví se člověk nepravosti, Syn ztracení. Ten se postaví na odpor a ,povýší se nade všechno, co má jméno Boží‘ nebo čemu se vzdává božská pocta. Dokonce ,usedne v chrámu Božím‘ a bude se vydávat za Boha.

Petr Chelčický

Výklad pašijí podle svatého Jana

První kapitola

Biblické odkazy jsou převzaty z Českého ekumenického překladu, Česká biblická společnost, 1995.

Digitální vydání
vcelkakorektorka.cz

2026

Jazyková modernizace a poznámkový aparát © Pavel Dolejš 2026

Creative Commons BY-NC-SA 3.0 CZ

Doslov

První kapitola *Výkladu pašijí podle svatého Jana* ukazuje, jak Petr Chelčický proměňuje biblický obraz Krista mezi dvěma lotry v naléhavou výzvu k sebepoznání.

Kristova potupa stojí v ostrém protikladu k lidské touze po uznání. Chelčický připomíná, že hodnota člověka se neměří chválou světa, nýbrž jeho vztahem k Bohu a pravdě.

Dva lotři představují rozdílné postoje k utrpení. Oba trpí, ale pouze jeden uznává vlastní vinu a Kristovu nevinnost. Samotné utrpení tedy člověka neproměňuje; rozhodující je jeho vůle, smýšlení a způsob, jakým svou situaci přijímá.

Chelčický proto rozlišuje mezi utrpením způsobeným vlastním špatným jednáním, náboženskými povinnostmi plněnými bez opravdové lásky a věrným životem podle Kristova příkladu, který se projevuje vnitřním zápasem s pýchou, sobectvím a dalšími žádostmi.

Jeho ostrá kritika papežské moci a odpustků nakonec směřuje k téže myšlence: víru, odpovědnost ani vnitřní proměnu nelze nahradit lidskou

autoritou ani listinou. Kristova cesta se podle něj poznává především podle pravdivosti, pokory a obětavosti.

Text tak i dnešnímu čtenáři klade otázku: Je naše víra skutečným postojem srdce, nebo pouze vnějším označením?

Obsah

[Úvod](#)

[Ediční poznámka](#)

[Výklad pašijí podle svatého Jana – první kapitola](#)

[Doslov](#)